

csarnokot alakítanak át üvegfüdeles: zárható nyitható nagy csarnokká.

Itt a két alternatíva. Harmadik nincs. Kiskut és Sziget messze van. Álljon elő ki jobbat, tud!

A győri új laktanya.

— Saját tudósítónktól. —

— febr. 18.

Jeleztük a multkor, hogy Alpár Ignác műépítő mérnök a Győrött építendő gyalogsági laktanya tervét meghozta.

A laktanya a tervek szerint nyolc pavillonból áll.

Ezen nyolc pavillonból kettő 2 zászlóalj legénység elhelyezésére, egy pedig 3—3 hadnagy, főhadnagy s százados és 1 törzstiszt lakására szolgál.

A többi 5 pavillonban az iroda, altiszti és önkéntesi iskola, ruharaktár, mosókonyha stb. nyer elhelyezést.

A terveknek újítás, hogy a konyha és a zárkák részére nincs külön pavillon, hanem azok helyiségei a legénységi pavillonok földszintjére vannak tervezve.

A tervezetnek ezen módosítása katonai szempontból is előnyösebb, mert a kezelés és ellenőrzés is célszerűbben történhetik.

Az egyik pavillonban betegszoba épül, hol a könnyű betegeket helyezik el.

Alpár Ignác figyelme a tervezésnél kiterjedt a vasuti áthidalás folytán beálló helyzetre s a kaszárnya építés által nyitandó utca a fehérvári-utca meghosszabbított folytatását fogja képezni.

A laktanya építési költségei 400.000 frtra vannak előirányozva.

A laktanya terveket a legközelebbi vegyes bizottság elé terjesztik, a honnan rendes útjára indul. Ez az út meglehetősen hosszú.

Innen ugyanis a honvédelmi és hadügy-miniszterhez terjesztik, onnan a városi közgyűlés elé, majd a bel- és kereskedelemügyi miniszterekhez kerül.

Egy kis utánjárással azonban nem lesz nehéz odáig vinni, hogy júliusban az építésre pályázatot lehessen hirdetni.

Az új laktanyát 1894. év őszén foglalja el a katonaság.

A háziasszony boglyas szolgálója lelkesedve kiállta be neki:

— Téns ur kérem! ez aztán a lakodalom, nem tetszik megnézni?

Közönyösen lép az ablak elé s fáradtan nézi a hosszú kocsisort, melyből nemes büszkeséggel tör elő a négyes fogatu diszhintó, a bájos, szép menyasszonnyal...

— Mariska! — kiállta tompán és megtanorodik...

Már az utolsó fogat is tova robogott, az utolsó néző is odább sietett, csak ő áll még ott mozdulatlanul, némán és halványan...

Szemei merőn tapadnak az üveg táblákra, vajjon mit néz még ott? Azokat a fényes, csillogó szirmokat talán?...

— Eh: mit! — kiállta régre, mintegy ébredni akarván a kinos álomból — „jégvirág” volt ő is, mint ezek itt, mulandó, változó.... Node legalább mit sem vethetünk egymás szemébe. holnap megkérem a bankár leányát s nemsokára én is — lakodalmat ülök...

Gondolataiból a levélhordó kopogása ébreszti föl.

— Szabad! Nos levél, vagy meghívó?

— Igen a bankár kisasszony kézfogójára Szűkföldy báróval...

Ha ha!

Vajjon elmegy?....

Nagy Erzsike.

A győri színház története.*

1799—1892.

Irtá: Dr. Koltai Virgil.

III.

A színház története 1848—1892.

A színház belseje a mozgalmas időkben meglehetősen megrongálódott. A katonaság a színházat is felhasználta tanyául s bizony nem igen kiélték a felszerelvényeket. Ecker János színházi felügyelő 1849. ápril 10-ről kelt jelentése szerint, egy Krajcsovits nevű katona a strázsaszobában lerakott disztiményeket s más egyéb szereket eltüzelte.* Azonkívül megromoltak az állások, a lépcsők; szükséges volt a zsinórpaddás és szinpad kijavítása, az átültető és másféle disztimények pótlása stb, amelyekre a városi tanács 250 forintot utalványozott 1850. évi január 11-én tartott gyűlésén; majd 1851. ápril 1-én Győrből távozó Havi M. igazgatótól több tájképet vett meg a tanács 12 p. forintért, melyek a színházi berendezéshez használhatók voltak.

1849. tavaszán ápril 9-től június 29-ig Kottaun Lipót német társulata tartott 70 előadást, előadásankint 2 frtot fizetve, de ugyanő saját költségén nyári színházat is épített, mindazáltal a beállt zavarok miatt sok kárt szenvedett s az idényt nem is huzhatta ki. Kottaun főképp a német katonatisztek sürgetésére építtette az arenát, a Teleky-utcában, a mai nagykaszánya átellenében, akkor Gaszner, most Rothauscher-féle telken, mely testgyakorló-helyül is szolgált. Négyzetletben volt építve, két sorban 16 páholylyal, 8 sor ülőhelylyel, a karzat a szinpaddal szemben volt felállítva. Jó időben itt tartották az előadásokat, tavasszal 4—5 órakor kezdődtek, a nagy nyári hőségben pedig 9 órakor. Ilyenkor aztán a szinlapok hirdetése szerint: »mit brillanter Beleuchtung« folytak az előadások, már t. i. a mennyire a faggyumécsek ilyet adni képesek voltak. Megkülönböztetésül és csalogatásul voltak aztán előadások »mit griechisch roth und bengalisch weiss.« Az arena azonban csak 1868-ig állott fenn.

Maga a színház ujabban nagyobb változásokon nem ment keresztül, de oly kicsi és helytelen berendezésű volt, hogy csakhamar sokan új színház építésére gondoltak. Új színház építésének az eszméjét először egy névtelen pendítette meg a nyilvánosság terén. A névtelen (Zetykó) terve az volt, hogy a sétatér jobb oldalán, a régi színházzal szemben, emeltessék az új, a régi maradjon meg s szolgáljon az új felépülése után az olvasó-egyesület helyiségeül s minthogy táncteremmé is átalakítható, évenként legalább kétszer táncmulatság vagy hangverseny rendeztessék benne s a tiszta jövedelem fele a részvénytársulatot illesse. Itt legyen a színházi könyvtár is. A részvénytársulat úgy alakulna, hogy 1000 db 100 ftos részvény bocsátatik ki, illetőleg 500 db a részvénytársulat birtokában marad, 500 elarusittatik ilyformán, hogy a vevő csak biztosítja 100 ftig egy részvény után a társulatot s 10 ft lefizetése után kap egy sorsjegyet. Sorsjegyet 1071-et bocsátának ki. A város ingyen ad telket az új színház építésére s a régit is ingyen adja át. Az alakulandó részvénytársulat ügyeit vinné egy elnök s igazgatóválasztmány, melynek tagjai az építés felügyelője, pénztárnok, könyvtárnok, jegyző s nyolc választmányi tag. A pénz- és könyvtárnok fizetése, a többi tiszteletbeli hivatalnok. A társulat vagyona a törvényhatóság előtt közvagyonnak nyilváníttatik, mely ekként egyesek tartozásai miatt meg nem rövidülhet.**

Az egész terv, mely sorsolással összekapcsolt részvényes társulaton alapszik, meglehetősen zavaros, de különösen az a sorsolási terv s a tervező nem

* Lásd lapunk f. 6. 11. és 13. számait; a sztrájk miatt csak most adhatjuk az aktuális közleménynek folytatását s a legközelebbi számban talán végét is koritjuk. Szork.

* Városi levéltár.

** A »Győri Közlöny«, 1857. 9. 10. sz.

tudja érthetővé tenni, miként megy át majd 55 év múlva a színház a város tulajdonába 50.000 frtnyi alaptőkével. Ez, másrészt a város anyag süllyedése is magyarázza, hogy évtizedeken át hiába sürgették Győrött új színház építését, mindig csak tatarozások történtek s holmi pótlások, apró-cseprő javítások, s ezek is gyakran mily nehezen. Ime, egy példa!

Októberben azt a hirt közli a »Gy. K.« hogy a város a légvonat ellen a főajtó elé egy előcsarnokot emel, Herenkovits Sándor asztalos el is készíté a tervet, de kivitele abban maradt, állítólag azért, mert a város új színház építését vette tervbe. De sem az új színház, sem az előcsarnok nem épült fel, s a közönség már csak azért sem ment színházba, mert élete nem volt biztos. Hát azok a szegény színészek? Szuper társulata, mely az 18^{60/61}-iki téli idényben játszott, nagyon sanyaru körülmények közé jutott, talán nem éppen a színház miatt, de e miatt is. Az alkotmányos mozgalmak igénybe vettek minden figyelmet, a farsangi mulatságok is sok anyagi erőt emésztettek fel. Jan. 18-án a Petőfi-szobor javára hangversenyt rendeztek, melyben Komáromy Alajos; a nemzeti színház tagja is közreműködött, folytak a gyűjtések a Győrött felállítandó honvédszoborra is. Igaz, hogy Komáromy tisztelői szakkarddal lepték meg, a Petőfi-szoborra is 383 ft tiszta jövedelem jutott, de a szintársulatnak majdnem koldusbot jutott osztályrészül; e miatt az igazgató elhatározta, hogy be sem várja az idény végét, hanem Komáromba megy, megrongált vagyoni viszonyainak helyreállítása végett. Ez alkalomból a »Gy. K.« hevesen megtámadja a városi tanácsot, mely 11 éven át a germanizáló törekvések szolgájaként süllyedt, arra vigyázott, hogy a Szózatot vagy a Rákóczy-indulót ne énekelték, hogy a színész vagy közönség a policzia ellen ne tüntessen. egy ártatlan szót ne szóljon, de a többszöri sürgetésekre, hogy új színházat kell építeni, vagy legalább a meglevőt át kell alakítani, süket maradt s így történt, hogy a rozszant színházból a közönség mindinkább elmaradt. Bizony furcsa állapotban volt ez a színház! Esős időben a páholyokban esernyőt kellett feltartani, a hideget kiállani alig lehetett, a borzasztó léghuzat miatt a színészek rendre megbetegedtek.

Győr-Ujváros.

— febr. 20.

Győr-Ujváros mindannyiszor megmozdult, valányszor valamely új intézmény elhelyezéséről szó volt.

Elhagyatottságáról panaszkodott és igényt tartott a fellendülésre. Most azután a hidépítés a Szénatér feltöltését vonja maga után, a mely körülményben az ujvárosiak vágyaik elérésére kedvező mozzanatot fűdöztek föl. Úgyesen fel is használták a kínálkozó alkalmat és hamarosan 800 frtnyi és 400 fuvar hozzájárulást ajánltak a feltöltés mielőbbi keresztülvitelére.

Jól számítottak pedig azért, mert az esetben, ha a Szénatér a kellő magasságig feltöltik — mint halljuk — a vásárok nagyrészét odakivánják áthelyezni. Ennek eddig főakadályát éppen a tér mélyebb fekvése és ennél fogva állandóan sáros volta képezte.

De ha az ujvárosiak és a vásáráthelyezők szándéka nem is valósulna, nyer a városrész a tér befásítása által.

Győr-Ujváros a város jövő fejlődésében bizonyos mértékig és irányban kalkulálhat.

Forgalma máris növekedőben.

Egy nagy hibája van azonban, hogy járdái rendezetlenek. A vásárok elnyerésénél ez a körülmény figyelmen kívül nem maradhat.

Hanem, ha már a járdától szóltunk, a tanács figyelmébe ajánljuk azt a gyalogjárdát, a mi a Rábaparton nincs.

Cziklünk címe dacára ide való ez a kérdés.

A győri megyei könyvtár digitalizált dokumentuma

mert a sétatéri hidak építése alatt az Újvárosba és Győrszigetbe s ezen helyekre a városba költöző közönség néhány hét múlva ezen utra lesz utalva

A rábaparti gyalogjáró kikövezését vagy aszfaltozását tehát elodázni nem lehet

"Ezredéves eredetünk."

Győr, február 20-án.

Furcsa kis füzet érkezett ma kezünkhöz, melynek homlokára a cikelyecske címét nyomtatták. Vagy huszonnégy forrásmunkából és codexből meg a praxistól böngészgette "Némáti Kálmán nemzeti nevelő" nemzetünk eredetét, mely szerint — jó Vambérynk szerint is — nem lehet más, mint "Turk Eredetű."

Nem kontárkodunk Némáti tudományába, — pénzt is (mert hát a pénzmag mindég jó, ha van!) az fog küldeni neki, akinek tetszik — hanem érdekességénél fogva itt adjuk szó szerint előszóját:

ELŐSZÓ.

Eredetének ezredéves fordulóját készül megünnepelni a Magyar Nemzet.

Micsoda . . . Nemzet?

Van ugyan Magyar Név; sőt rozsdamarta Magyar Nyelv is.

Ámde hova lett nemzeti nagy létünk egyéb tényezője?

Hová lett a Magyar Állam?

Hová lett a Magyar Társadalom?

Hová lett a Magyar Vallás?

Hová lett a Magyar Tudomány?

Bizony-bizony volt . . . Tulajdonunk volt . . . A megtestesült Magyar Szellem volt . . . Elvesztettük.

Oh jaj! Oly régen elvesztotték, elvesztegettek atyáink, hogy mi már ezer év után nem is emlékszünk e nemzeti örökségre.

Nem ismerjük hát többé a Magyar Nemzet eredetét.

Nem ismerhetjük hát a Magyar Szellemet.

Holott a nemzet eredete és szelleme delejti: képen meghatározója és irányzója a nemzet czéljának: e két sark ismerete nélkül pedig nemzetünk életbajója egyesek szeszélye szerint tévelyeg.

Minden tekintetben üdvös dolog ám mindnyájunkra nézve nemzetünk eredetét megismerni!

Ezen előszó után a következő szakaszok olvashatók a füzetkékben: Árpád nemzete Turk Eredetű. Történelmi tantétel. 1. Nevünk 2. Államunk 3. Társadalmunk 4. Vallásunk eredete. Összehasonlításából következik: „hogy a VI. század Turkjainak szittyavallása Árpád Turkjaira örökségképen szállott.” 5. Nyelvünk eredete, végül 6. Írásunk eredete: nemzeti, latin, szláv és nemeurópai szóhasználatok szerint, s befejezésül következik ezen

UTÓSZÓ.

Ime a Turkokban bemutatam a Magyar Memzet szülőit.

Tervem azonban az ezredéves ünnepélyre „A Turk nemzetnek genealogiájáról” Biborban született Konstantin byzanci császár hiteles tudósítása nyomán még két történelmi igazságot tudományos tantételben napfényre deríteni: hogy tudjuk meg m r egyszer, hogy tudja meg az egész világ hitelesen, ki hát az a Magyar?

I. Történelmi tantétel: Árpád nemzete Turk eredetű.

II. Történelmi tantétel: A Palócz nemzet Kazár eredetű.

III. Történelmi tantétel: Turk szülőink Párt eredetűek.

Négy éve elmúlt, mióta kizárólagosan nemzetünk eredetének tanulmányozásával foglalkozom. Ugy hogy nemcsak könyvekből ismerem nemzetünket rendszeres tanulmányom által, hanem tapasztalásból Palócz születésem által; továbbá hazám mindegyik kerületében több évig tartózkodásom által; a Palóczokkal, Jászokkal, Kunokkal, Besenyőkkel, Csángókkal. Székelyekkel való személyes ismeretségem által. Sőt a mult esztendő a Mátravidéki Palócz föld, nép és nyelv különös tanulmányozására fordítottam. Azonfelül a Hun-székely ősiségemlékeket rendeztem; a Szittyá ősiségemlékeket-összegyűjtöttem; a Kunmagyar ősiségemlékeket, fölfedeztem.

Tudományos tervem kivitele végett azonban még e tavasszal Kaukázna északi és déli vidékét kell beutaznom egyfelől a Kazár eredetre, másfelől a Párt eredetre vonatkozó földrajzi, néprajzi meg nyelvészeti bizonyítékaiknak kiegészítésére végett. Továbbá át kell vizsgálnom a Kaspi-tó melléki romokból meg sirhalmokból napfényre került régiségeket meg ősiségemlékeket. Végre Párisban ősiségemlékeimhez hiányzó bizonyítékokat a szakértő nyelvtudósok kalauzálása mellett meg kell szereznem.

E munkásságomhoz erkölcsi támogatáson kívül jelentékeny pénzösszegre lenne szükségem; mit a magyar társadalom bőkezű adományaiból fedezhetni reménylek.

Lelkes Magyar! költségeimnek fedezésére szentelendő adományodról — pénzért majd nem kapható műveim kiadásakor az ezredéves ünnepély emlékére — semmiesetre sem fogok megelégedezni: sőt tisztelnem tartom majd adományoddal a nyilvánosság előtt beszámolni.

Oh emlékezzél meg Te is Ezredéves Ünnepélyünkről!

Értsetek meg egymást édes Nemzetem:

En rendületlenül hiszek a Magyar Szellemben! Erette élni-halni örök üdvösségem!

Adományodat ezimezd így:

Némáti Kálmán
Budapesti, Lánchíd-utca 23. sz. I. em. 11. ajtó

HIREK.

— február 20-án.

A fiumei kormányzóság betöltése képezi a politikai körökben a beszéd tárgyát. Mint ma illetékes helyről lapádráskor táviratilag értesülünk, a fiumei kormányzó mellősságra Batthyány Lajos gr. főispánunk van kizemelve. Más jelölt nincs. Mikor ezen bennünket közvetlenül érintő fontos értesülést közöljük, még csak azt kívánjuk megjegyezni, hogy a fiumei kormányzósággal kapcsolatban főispánunk neve már a mult ősszel kombinációba került, mint arra minden újságíró emlékeztethet s így a „Pesti Napló” legutóbbi kommentárja nem egyéb az utóbbi időben megszokott ellenzéki tulhajtásnál.

Estei Ferenc-Ferdinánd főherceg a színházban. Főhercegünk — no már kezdjük egészen a magunkénak nevezni — szorgalmasabb látogatója a magyar színháznak, mint sok nagy magyar. Kedden vendégei voltak és ő fensége — írja a Sopron — elég jónak tartotta a magyar színtársulat előadásait arra, hogy bemutasson egyet kiváló vendégeinek, a kiknek számára Festetics gróftól kérte el a páholyt. Ő fensége is, vendégei végig nézték a Madarász kitűnően sikerült előadását és többször tapsolta meg Kossist, Bácskait, Pintért, meg a professzorok jelenetét.

A pannonthalmi főpát-választás — mely a lapunkban jelzett napirend szerint ejtetik meg a jövő hét folyamán vagyis f. hó 22. 23. 24-én, már a mai nap folyamán a rendnek számos tagja, köztük a községi, pápai és soproniak érkeztek városunkba, hogy Pannonthalmára kibajtassanak. A főpátválasztás ideje alatt a rend vezetése alatt álló gimnáziumokban az előadások szünetelnek.

A Szent-István-Társulat irodalmi osztályában esztendőnkön délután Gieswein Sándor dr. szentszéki jegyző, lapunk tudós munkatársa: „Beszéd és gondolkodás” című bölcséleti értekezését olvasta fel. A neves egyházi szónok felolvasása nagy tetszéssel fogadtott.

Miniszeri biztosok. A kereskedelemügyi m. kir. miniszter a győri állami polgári leányiskolában fennálló női kereskedelmi tanfolyam vizsgáira miniszeri biztosul Szávay Gyula győri kereskedelmi és iparkamarai titkár nevezte ki. — A vallás- és közoktatásügyi miniszter pedig a győri kath. tanítóképző, a győri áll. tanítóképző intézetek, az áll. polgári leányiskola és az elemi népiskolák látogatásával Ferenczy Gyula miniszeri titkár bízta meg.

Az új városház. A városház építési ügy ma stagnál. Most ugyanis az új városházban elhelyezendő helyiségek számát és méreteit volna szükséges megállapítani, hogy ennek alapján az építéshez megkívántató terület nagyságát a szakértők meghatározhassák. Ezen szakértői vélemény alapján lehet a városház helyét kijelölni s csak azután a

tervezést megkezdeni. Tehát legelőször — s lehetőleg mielőbb — az új városház kiterjedésének megállapításához szükséges adatokat kell a szakértőkkel közölni.

Halálozás. Öszinte fájdalommal értesülünk azon nagy csapírról, a mely városunk egyik tekintélyes családját érte. Schlichter Gyula honvédszázados bájos ifjú naje, Taubinger Irén uró, Taubinger-Reizinger Károly uró leánya, f. hó 17-én este 8 órakor rövid betegség után élete 23 évében meghalt. Az ifjú szép hölgy, szerető hitves és szeretetreméltó háziasszony kora és váratlan halála mily fájdalmival találkozott a tisztelt nagy sokaságunk. A feledhetetlen halottat holnap, vasárnap, d. u. 3 órakor temetik a belvárosi halottas háziból. Búcsú és áldás emlékére!

Új színtársulatunk Esztergomban. Esztergom város tanácsa több kérvényező direktor mellőssével májusra és júniusra Makó Lajos színtársulatának adott engedélyt. előadásokra.

A mult évi győri vásárok. Az 1891. évben tartott országos és heti vásárok alkalmával felhajtottak 14028 drb. lovat 14097 drb. szarvasmarhát és 32200 drb. apró marhát. T. i. ennyit lehetett hivatalosan megállapítani.

„Magyar történelmi és művészeti intézet”. A magyar történelmi társulat esztendőki közgyűlésén határtalan lelkesedést keltett s fog keltetni minden magyar szívben Fraknói Vilmosnak levele, melyben azt jeleni, hogy meg akarított filéleiből telket vett Rimában a Jaszciculus oldalán magyar történelmi és művészeti intézete számára, a tervek is most készülnek és legközelebb hozzá fog az építéshez. Ez lesz a magyar „e cold e Rome”. Az épület — írja Fraknói levelében — földszinti helyiségei nekem, és halálom után az intézet igazgatójának szolgálnak lakásul. Az első emeleten egy könyvtár, emeletet lakás-szoba környez. Első sorban magyar történetbúvárok, de egyszersmind az egyetemes történelem, a régiség tudomány és művészettörténelem magyar munkásai számára. A magyar tudomány pantheonjának megalapításához magunk is hazafias szívvel gratulálunk!

A városi bérházak végleszámlása ma d. u. 3 órakor történt. A bizottság elfogadta a végjelentést, a mely szerint a 2. bérház 156944 frtba került. A tényleges túlkadás 264 frt. Ezen túlkadás abból keletkezett, hogy az udvartereket kövezés helyett aszfaltburkolattal látták el, a padláson pedig sározás helyett kövezést határoztak.

Sörfőző Győrben. Mint halljuk, részvénytársaság van alakulóban, a mely Győrben serfőző gyárat kíván létesíteni. A gyárat évi 50000 hektoliter termelőképeségű üzemre rendeznék be.

Köszönetnyilvánítás. A győri iparos ifjuság önképző és betegsegélyző egylete a győri I. takarékpénztár tek. közgyűlése által a részére megszavazott 30 frt kegyadományáért leghálásabb köszönetét nyilvánítja. Magyary József egyll. pénztáros.

Polgári bál. Peissner György a vigadó bérője jövő szombaton azaz f. hó 27-én Polgári bált tart a vigadó termeiben. Beléptidj 60 kr. Ezen városunkban új táncvigalom ezen farsangon már egyszer igen jól sikerült, s remélhetőleg ezúttal is látogatott lesz. Szerencsés eszmének tartjuk s ajánljuk a t. c. közönség figyelmébe.

A győri jurista-bál bizottsága a jövő hét folyamán tartja leszámoló ülését. Mint halljuk, a bálnak nemcsak erkölcsi, de anyagi sikere is van s így jövője is biztosítva van.

Ujoneozás Győrvármegyében. Vármegyénk három járásában az ujoneozás a következő sorrendben lesz: Az I. vagyis tósziget-csilizkőzi sorozó járásban: március 5., 7., 8., 9. és 10-én, a II-ik vagyis sokoróaljai járásban: március 11., 12., 14. és 15-én és végül a III. vagyis pusztai sorozó járásban: március 16., 17., 18., 19. és 21-én. A polgári elnök a vármegye, mindhárom járásában László Rudolf gróf alispán, helyettese: László Gyula főjegyző,